

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Główne nurty w literaturze XX i XXI wieku a dziennikarstwo”

(Kraków, 20–21 kwietnia 2010 roku)

Konferencja była wspólnym przedsięwzięciem kilku podmiotów: Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej oraz Instytutu Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; Wydziału Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. E. Lipińskiego w Kielcach; Wyższej Szkoły Zarządzania w Rzeszowie; Towarzystwa Studiów Dziennikarskich.

Uwaga ponad pięćdziesięciu referentów, reprezentujących wiele ośrodków badawczych (nie tylko uniwersyteckich, nie tylko medioznawczych), została przez organizatorów konferencji zogniskowana na dwóch zagadnieniach. Po pierwsze, podjęto obszernie rozważania, na ile i w jaki sposób literatura wkracza na pole dziennikarstwa; ponadto zastanawiano się nad zakresem i sposobami wpływu dziennikarstwa na literaturę. Oba wątki równomiernie eksponowano w trakcie obrad plenarnych, w których do grona profesorów dołączyło z powodzeniem dwoje młodszych badaczy z Wrocławia. Dyskusja, która nastąpiła bezpośrednio po ostatnim wystąpieniu (*Genologia medioznawstwa* błyskotliwie zrekonstruowana przez Dominika Lewińskiego), miała wysoką temperaturę i ledwie mieściła się w ramach czasowych wyznaczonych przez organizatorów.

Dwa zaobserwowane kierunki oddziaływań pozwoliły uporządkować referaty w koherentnych sekcjach. Znaczna część uwagi skupiła się na statusie reportażu, konkretnie wokół jego literackich komponentów i powinowactw. Zgodnie z założeniem organizatorów, w sekcji „Literatura” udało się wyeksponować sylwetki mistrzów dziennikarstwa, dla których literatura była i jest inspiracją w pracy zawodowej. Komentowano m.in. twórczość Melchiora Wańkowicza, Hanny Krall, Wojciecha Tochmana, Ryszarda Kapuścińskiego. Nie zabrakło też wystąpień o dokonaniach literatów, którym nieobce były z kolei techniki pracy, reporterski sposób widzenia świata czy powinności dziennikarskie – Stanisława Rembeka, Leopolda Tyrmanda, Ludwika Starskiego.

Sekcja pod nazwą „Publicystyka” przyniosła szereg referatów poświęconych krytyce literackiej oraz felietonistycie. Rozważania o wyjątkowym charakterze fe-

lietonu, który spośród gatunków publicystycznych jest przecież najbardziej spokrewniony z literaturą, zdominowały dyskusję. Przeważały w niej głosy sceptyczne co do przyszłości felietonistyki w polskich mediach, wskazywano na coraz niższy poziom realizacji wyznaczników gatunkowych.

W sekcji „Media elektroniczne” zrealizował się cel organizatorów, by nie ograniczać zakresu tematycznego konferencji do omówienia wpływu literatury na dziennikarstwo prasowe. Przedstawiano zatem zjawisko wpływu literatury na dziennikarstwo radiowe, telewizyjne i internetowe, jak również przejawy odwrotnego kierunku oddziaływania, tj. wpływu tegoż dziennikarstwa na literaturę.

Mimo podnoszonej od wielu dekad autonomii dziennikarstwa, temat zaproponowany przez organizatorów konferencji wyzwolił energię licznych badaczy pragnących wykazać nie do końca zrealizowany postulat niezależności. Co niezmiernie ważne, niesłabnące związki literatury i dziennikarstwa nie szkodzą wcale obrazowi rzeczywistości uobecniającemu się w mediach. Takie spojrzenie na dziennikarstwo stało się punktem wyjścia dyskusji nad charakterem twórczości Ryszarda Kapuścińskiego. Debata „Między literaturą a dziennikarstwem – casus Ryszarda Kapuścińskiego” była ostatnim, mocnym zresztą, akcentem dwudniowej konferencji, a głosy znawców bogatej, różnogatunkowej spuścizny wybitnego polskiego reportażysty wybrzmiały zgodnie, stanowiąc kontrapunkt do tez Artura Domosławskiego zawartych w książce pt. *Kapuściński non-fiction*. Kazimierz Wolny-Zmorzyński, Zbigniew Bauer, Bogusław Nierenberg, Edward Chudziński, Tomasz Goban-Klas i Andrzej Kaliszewski podkreślali, że enuncjacje autora kontrowersyjnej biografii nie stanowią dla nich odkrycia i bynajmniej nie zasługują na sensacyjną popularność. Przykładem spojrzenia, jakie eksperci manifestowali w trakcie dyskusji, może być tytuł jednego z naukowych opracowań: *Antymedialny reportaż Ryszarda Kapuścińskiego* (wyd. 2000). Autor książki, Zbigniew Bauer, podobnie jak pozostali dyskutujący medio- i literaturoznawcy, zwracał uwagę przede wszystkim na uczciwość samego Kapuścińskiego, który sygnalizował literackie ambicje, nie tał dylematów związanych z techniką pisarską. Argumentami przemawiającymi za taką właśnie oceną twórczości autora *Cesarza* były fragmenty jego dzieł. Z głosów w dyskusji przebiegał ton absolutnej aprobaty dla metod stosowanych przez Kapuścińskiego jako reportażysty, a obecność wdowy po mistrzu dziennikarstwa (i literatury) dodatkowo legitymizowała ów punkt widzenia.

Konferencja odwołująca się w temacie do sprawy pozornie rozstrzygniętej wykazała, jak wiele kart na temat związków literatury i dziennikarstwa można (i należy) dopisać. Ponadto wypada pochwalić organizatorów za znakomity instynkt temporalny, spotkanie naukowców odbyło się bowiem w momencie, w którym wciąż żywe były echa sporu o książkę Domosławskiego.

Magdalena Mateja

(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)